Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ—МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Советэй орган

№290 (3290) | 1940 оной декабриин 15, воскресенье СЭН 10 МҮНГЭ

ЧИТАЛЬНЫЙ ЗАЛ Б-М. А.С.С.Р.

Манай үеын агуу ехэ летчик Валерий Павлович Чкаловай наhа бараhанhаа хойшо 2 жэл гүйсэбэ. Советскэ арад болбол өөрынгөө үнэн хүбүүн—Валерий Павлович тухай дурасхаалые хэзээдэ дээрэ үргэн ябана.

ТАРИЛГАДА БЭЛЭДХЭЛДЭХИ НОБШОРОЛГЫЕ ДАРЫ УСАДХАХА

«1941 оной хабарай тарилгада бэлэдхэхэ хүдэлмэриин ябаса тухайда» ВКП(б)-гэй Обкомой Бюро 1940 оной декабриин 11 үдэр тусхай тогтоол гаргаба. Энэ хадаа тон шухала удхашанартай шиидхэбэри мүн. Ушарынь, мүнөө үедэ манай республика дотор ерэхэ хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байна.

Олонхи аймагуудай партийна ба советскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, машинно-тракторай станцинуудай директорнуудэй нобшорhонойнь гэмээр, үрэhэнэй ба страховой фондынуудые байгуулга болзор соотоо дүүргэгдэбэгүй.Тракторнуудай заhабари урда мэтэ унжагайрhаар, үбэлэй сагта ябуулагдаха агротехническэ хэмжээябуулганууд бодото хэрэг дээрэ үшөө эхилээдүй.

ВКП(б)-гэй Айкомуудай секретарьнууд, Аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, Наркомзем, АЗО ба МТС-үүдэй директорнууд болбол намарайгаа полевой хүдэлмэриие дүүргэмсээрээ хабарай тарилгада бэлэдхэхэ хүдэлмэриие колхозуудта эмхитэйгээр ябуулжа эхилхэ хэрэгтые толгойлоогүй, гадна, эдэмы унгэргэhэн сагаа хүсэлдүүлхэ тушаа эрид шанга хэмжээ абаадүй байна.

hүүлэй мэдээгээр, республика дотор үрэhэ хаалта 44,9 проц. дүүргэгдээ. Гэхэтэй хамта, мүнөө байгуулагдаад байhан үрэhэнэй фондын шанар тухайда анхарал хандуулагданагүй. Таряа сохилго ба тушаалгые дүүргэhэн болобошье, мүнөө хүрэтэр нэгэшье центнер үрэhэ хаагаадүй колхозууд бии. Чесанын МТС-тэ хабаатай «Коминтерн» артель (түрүүлэгшэнь н. Цыренов) үрэhэнэй фонд байгуулжа үшөө захалаадүй. Мүн тэндэхи, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз — 1800 центнер үрэhэ хааха ёhотой аад, түсэбөө миил гушаад процент гүйсэдхөө. Сортто үрэhэнэй андалдаа хэхэ ёhотой байбашье, тэрээн тухайда бүри hанаашарханагүй. Энээнэй хүршэ — «Улаан Таряашан» колхозшье иимэрхүү бэлэдхэлтэй.

Закаменай аймагай, Хужарай сомоной колхозууд хабарай тарилгада бэлэдхэлые таhалдуулжа байнад. Тэндэ нэгэшье килограмм үрэhэн хаагдаадүй ба машина зэбсэгэй заhабари эхилээдүй. Гэхэ зуура, зарим колхозуудай таряанайнь шанар муу дээрэhээ, үрэhэндэ хэрэглэжэ болохоор бэшэ байна. Зүгөөр, колхоз хоорондын андалдаа эмхидхэхын орондо, харин колхозуудайнь түрүүлэгшэнэр «хабар үшөө уды, яараhанай хэрэггүй» гэлсэдэг байха юм. Иимэ нобшо назагай ябадалай хойшолонтыгнь хожом гэмшэлтэндэ хүргэхэ байhань эли мэдэгдэнэ.

Үрэhэнэй ба страховой фонд байгуулгые хэдэхэн артельнүүд дүүргээ. Олоншог колхозуудта энэ шухала хүдэлмэри болошогүйгөөр удаарна. Илангаяа Бичурын, Заиграйн, Селенгын ба бусад аймагуудта үрэhэн тухайда тон багаар анхарна.

Үрэhэн болбол ерэхэ жэлдэ эрхим ургаса абаха алтан фонд мүн болоно. Тиимэhээ, тэрэниие миин тоогоорнь хүсөөгөөд орхихо бэшэ, шанарыень шухалашалха хэрэгтэй. Зүгөөр, зарим колхозууд үрэhэ хаалгаар түсэбөө гүйсэдхэhэн болобошье, тэрээнэй кондициие сахиха, hайса сэбэрлэхэ, лабораторидо шалгуулха тухайда анхарнагүй. Мүнөө үрэhэнэй орооhоной миил 7.9 процентнь сэбэрлэгдээд байна. Иволгын МТС-тэ хабаатай колхозууд үрэhэнэй фонд байгуулха түсэбөө 98 процент дүүргээ гэбэшье, сэбэрлэлтын хүдэлмэриие тон муугаар ябуулна. Тэндэхи «Социализм», Партиин XVII съезд ба бусад колхозуудай үрэhэнэй таряань элдэбын холисотой, шанар муутай байтарнь, үрэhэ сэбэрлэхэ хүнүүд табигдаадүй байhаар.

Колхозууд болбол өөhэдтөө бии байhан веялкэнүүд, триернүүд ба сортировконуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ тушаа хэмжээ абанагүй. Жэшээнь, Закаменай аймагай, Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо таряань огто сэбэрлэгдээдүйhөө болоhо, үрэhэ хаалтань hаатана. Гинхэдэнь, тэндэ байhан триернүүд хүдэлмэрилэнгүй байха юм. Нэгэ «ВИМ» хүдэлжэ байhан нэрэтэй аад, сутка соо 7-8 часhаа үлүү ашаглагданагүй.

Обкомой Бюро болбол иимэ нобшоролгые эрид буруушаагаад, үрэhэ хаалгые шэнэ жэлэй эхин хүрэтэр бүрин дүүргэхыень ба үрэhэ сэбэрлэлгэдэ бүхы триернүүд, «ВИМ»-үүдые табижа, бүхэли сутка соо hаадгүйгөөр хүдэлмэрилхэ хэрэгтые хангахыень нютагдахи хүтэлбэрилэгшэдые уялгалба. Үрэhэ сэбэрлэхэ машинануудые хүсэд дааба ритайгаар хүдэлмэрилүүлхын тулада энэ гэhээр график зохёохо шухала. Колхоз бүхэндэ үрэhэ сэбэрлэлгэ ба тэрээнэй шанар шалгалтые 1941 оной январиин 15 хүрэтэр дүүргэхэ болзор тогтоогдоо. Энээниие заабол хангаха хэрэгтэй.

Зүгөөр, Баргажанай, Куйтэнэй ба Закаменай МТС-үүд мүнөө хүрэтэр нэгэшье трактор заhабариhаа гаргаадүй. Эдэ МТС-үүд нёднон жэлэйнгээ алдууе өөhэдтөө hургаал болгоогүй байhань энээн дээрэhээ элирнэ. Бүхы МТС-үүдэй тракторна паркые 1941 оной мартын 1 хүрэтэр бүрин түгэс бэлэн болгохын зорилгоор, бүхы хүсөө элсүүлхэ, өөhэдынгөө аргабайдалые хэрэглэхэ ба большевистскэ оролдолго гаргахыень МТС-эй директор бүхэнhөө эригдэнэ.

Мүн, колхозууд болбол өөhэдынгөө морин сеялкэнүүд, плугууд, боронойнууд ба зэмсэг тоногуудые hайнаар заhажа, сат соонь бэлэн болгохын түлөө оролдохо ёhотой.

Энэ үбэлэй сагта бэелүүлэгдэхээр хараалагдаhан агротехническэ хэмжээябуулганууд таhалдахын туйлда хүрэбэ. Үнhэ ба шубуунай аргал суглуулга, саhа тогтоолго нэгэшье колхоздо хүсэдөөр эхилээдүй. Гэхэ зуура, саhа тогтоолгые хэзээ үни, түрүүшын саhанай оромсоор эхилхэ аргабайдал колхоз бүхэндэ бии байгаа. Тиимэhээ, агротехническэ хэмжээябуулгын түсэбтэ хүдэлмэриие энэ гэhээр захалхын тулада, хүдэлмэриин ба унаагай хүсэ табижа, тэдэндэ хэрэглэгдэхэ зэмсэгүүдые хангаха шухала.

Тэрэшэлэн, полевой стануудые ба трактористнуудай байха вагонуудые заhаха ба шэнээр бариха, тэндэ культурна болбосон түхеэрэлгэ хэхэ тухайда мартажа болохогүй.

Парти ба правительство болбол ажалые звеногой гуримаар эмхидхэхые бидэнhээ эринэ. Тиимэhээ, энэ эрилтые гүйсэдхэн, тарилгын бэлэдхэлэй түлөө —звено бүхэнэй, түбхын түрүүндэ ефремовецүүдэй харюусалгыень ехэдхэхэ шухала.

Хабарай тарилгада бэлэдхэхэ тухайда ВКП(б)-гэй Обкомой Бюрогой тогтоолые аймаг бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд, МТС-эй дирекци ба колхозой правлени бүхэн шууд бэелүүлхэ уялгатай. Манай нютагуудахи хүтэлбэрилэгшэдэй шадабаринь хадаа, ерэхэ жэлдэ баян ургаса абахын түлөө большевистскэ бэлэдхэл хангаха бодото хүдэлмэри дээрэ шалгагдаха болоно.

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомдо

ВКП(б)-гэй Обкомой бюро болбол 1941 оной хабарай тарилгада бэлэдхэлэй ябаса тухайда хэлсээд, тус хүдэлмэриин тон хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байhые элирүүлэн тэмдэглэбэ.

1940 оной декабриин 1-дэ үрэhэ хаалгын түсэб республика дотор ороймдоо 44,9 проц., картофелиин—43.4 проц. дүүргэгдээ. Үрэhэнэй миил 7,9 процентнь сэбэрлэгдээд байна. Үрэhэнэй контрольно лабораторинуудта үрэhэ сэбэрлэлтэ эхилээдүй. Наг шэбхэ зөөлтын план арайхан 3.3 проц. дүүргэгдээ. Үнhэ, шубуунай аргал суглуулгын, саhа тогтоолгын хүдэлмэриие олонхи колхозууд захалаадүй байhаар. Зэдын, Закаменай, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй ба Хоринэ аймагуудта нэгэшье тэргэ наг шэбхэ адхагдаадүй. Тракторнуудай заhабари тухайда ВКП(б)-гэй Обкомой 1940 оной ноябриин 27-ой тогтоолой байтарнь, Баргажанай, Куйтэнэй, Закаменай МТС-үүд нэгэшье трактор заhабариhаа гаргаадүй байха юм.

Энэ хадаа намарай хүдэлмэриие дүүргэмсээрээ, тарилгада бэлэдхэл эхилхэ ябадалые ВКП(б)-гэй Айкомуудай секретарьнуудай, Аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй, Наркомзем, АЗО ба МТС-үүдэй директорнуудэй толгойлоогүй байhанhаань тохёолдоо гэжэ, ВКП(б)-гэй Обком тоолобо.

ВКП(б)-гэй Обком болбол 1941 оной тарилгын бэлэдхэлдэхи эдэ дутуунуудые усадхаха ба тэрээндэ hайн бэлэдхэл хангаха зорилготойгоор, 1940 оной январиин 1 хүрэтэр үрэhэнэй ба страховой фондынуудые хаажа колхоз бүхэндэ дүүргэхэ, бүхы триер ба вимүүдые түхэреэн сутка соо хүдэлгэхэ, 1941 оной январиин 15 хүрэтэр үрэhэнэй шанарыень нэгэдэхеэ шалгажа үзэхэ, хоёрдохи шалгалтыень 1941 оной февралиин 15-hаа оройтуулангүй хэхэ, агротехническэ хэмжээябуулгануудай түсэбые саг соонь гүйсэдхэхэ гэжэ тогтообо. Эдэ бүхы хүдэлмэриин бэелүүлэгдэлгын түлөө ВКП(б)-гэй Айкомуудай секретарьнууд, Аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, АЗО-е даагшад ба МТС-үүдэй директорнууд сэхэ харюусаха байна.

ВКП(б)-гэй Обком болбол хүдөөажахын машинануудые заhабарилгын ябасые МТС, колхоз бүхэндэ шалгажа үзөөд, тэдэнэй заhабариие 1941 оной мартын 1-дэ дүүргэхээр хэмжээнүүдые абахыень Айкомуудай секретарьнууд ба Аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрые уялгалба. Саашань, колесно тракторнуудта хүдэлмэрилхэ трактористнуудые бэлэдхэхэ курснуудые МТС-үүдэй дэргэдэ нээжэ, хүдэлмэриень 1941 оной декабриин 18-hаа оройтуулангүй эхилхэ гэбэ. 1941 оной мартын 1 болотор сортто үрэhые юрын үрэhөөр агсалга хангахыень нүхэр Дубровский (НКЗ), нүхэр Петров (Госсортфонд), нүхэр Иванов (Заготзерно) ба АЗО-гэй даагшадые уялгалба.

Ерэхэ жэлэй мартын 1 хүрэтэр трактористнарай байха культурна стан ба вагончигуудые бэлэдхэхэ гэжэ тогтообо. Хэрбээ ойрын үдэрнүүдтэ тарилгын бэлэдхэлдэ хубилалта хэгүй ба тракторнуудай заhабари тухайда ВКП(б)-гэй Обкомой 1940 оной ноябриин 27-ной тогтоолые дүүргээгүй hаа, хатуу харюусалгада хабаадуулагдаха байhыень — Бичурын МТС-эй директор нүх. Ветошников, нүх. Грязнов (Кяхта), нүх. Ремешевский (Окино-Ключи), нүх. Дамдинов (Закамен) гэгшэдтэ уридшалан hануулба. 1941 оной февралиин 1 хүрэтэр таряан ажалай бригадануудые ба ефремовскэ звенонуудые эмхидхэлгын хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлхыень Айкомуудай секретарьнууд, Аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, МТС-үүдэй директорнууд ба АЗО-гэй даагшадые уялгалаа. Хабарай тарилгын түсэб зохёолтые февралиин 1 хүрэтэр дүүргэхые эрибэ.

СОВЕТСКО-ГЕРМАНСКА ХИЛЫЕ ТОГТООЛГО ДҮҮРЭБЭ

ССР Союз ба Германи хоёрой хилэшадархи Центральна холимол комисси болбол ССР Союз ба Германи хоорондын эб найрамдалай ба хилэ тухай 1939 оной сентябриин 28-най договороор ба энээндэ хабсаруулагдаhан 1939 оной октябриин 4-эй нэмэлтэ протоколоор тогтоогдоhон советско-германска хилые байгуулжа дүүргэбэ.

Центральна холимол комиссиин ба тэрээндэ туhалха комиссиин хүдэлмэри хадаа 10 hарын торшо соо, СССР ба Германи хоорондын харилсаануудай эб найрамдалда зохистой оршом байдалда ябуулагдажа дүүргэгдэбэ. Хилын лини гаргаhан бэшэглэл ба тэрэ линиин картань СССР-эй ба Германиин правительствануудаар баталагдаха юм.

В. П. Чкалов

Валерий Павлович Чкалов—сталинска эпохын агууехэ летчик мүн. Дорюун хатуу дуразориг, бусалма хүсэн, эрэлхэг зүрхэн, элбэг ехэ эрдэм ухаан ба большевистскэ даруу зан—эдэ бүгэдэ эрхим шанарнууд хадаа Чкаловай образые шэмэглэнэ.

Валерий Павлович болбол 1904 оной февралиин 2-то Горьковско областиин Василево-Слобода селодо, котельщигэй бүлэдэ түрэhэн байна. Валерий хадаа долоо наhатайдаа хүдөөгэй hургуулида орожо, тус hургуулиие дүүргэhэнэйгээ hүүлээр, олзоборилгын училищида орожо, тэндэ жэл шахуу hуралсаhан юм Валерий Павлович 1918 ондо hуралсалаа орхижо, абатаяа хамта, затон соо балташаар хүдэлмэрилдэг болоо hэн hүүлээрнь Волгын пассажирска пароходээрэ кочегараар хүдэлмэрилhэн байна

1919 ондо, Чкаловай саашанхи бүхы ажабайдалые тодоруулhан событи болобо. Чкалов болбол Нижний Новгород дээрэ (мүнөө Горький) түрүүшынхеэ гидросамолет үзэбэ. Энэ сагhаа хойшо «лагаад өөрөө ниидэжэ hуралсаха ёhотойб» гэhэн гансахан лэ иимэ хүсэл Чкаловта hанагдаха болоо hэн.

Чкалов арбан табатайдаа өөрынгөө hайн дураар Улаан Армиин зэргэдэ ороhон ба авиапаркда самолет заhабарилха слесареэр хүдэлмэрилбэ. 1921 ондо тэрэнэй hанаа хүсэлынь гүйсэлдэбэ: Чкалов летчигуудай hургуулида абтаба. Хоёр жэл үнгэрөөд байхада, Чкалов өөрөө ниидэдэг болоо hэн. Чкалов болбол 1923 ондо Москвадахи дээдэ пилотажай hургуулида абтаhан ба тэрэниие дүүргэhэнэйгээ hүүлээр, буудалгын ба бомбометаниин дээдэ hургуулида ороhон байна. Летчик-истребителиин мэргэжэл абажа, Валерий Павлович Улаан Армиин агаарай сэрэгэй частьнуудта алба хэбэ. РККА гэй агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй Научна-шалгалгын институдта ба мүн Менжинскын нэрэмжэтэ завод дээрэ летчик-шалгагшаар хүдэлмэрилхэ зуураа, Чкалов болбол 70 гаран янзын самоледуудые шалгаhан юм.

Чкаловай ажабайдалдахи эгээн ехэ событи хадаа 1925 оной майн 2-ой үдэр, Фрунзын нэрэмжэтэ Центральна аэродром дээрэ нүхэр Сталинтай тэрэнэй түрүүшын уулзалга болоно. Нүхэр Сталинтай хөөрэлдэлгэ болбол ниидэлгын искусствын шэнэ илалтануудта ба хүгжэлтэдэ уряалhан агууехэ хүсэ ба шиидхэбэриие тэрэнэй восоо түрүүлhэн байна.

Чкалов болбол эрэлхэг зоримгой ба баатарлиг ябадал туйлаhанайгаа түлөө 1935 оной майн 5-да Ленинэй орденоор шагнагдаа hэн.

Валерий Павлович хадаа Хойто полюс тээшэ ниидэлгэ хэхээ эрмэлзэбэ. Нүхэр Сталин болбол «үлүүсэ зүрхэлые» зүбшөөрэнгүй. ондоо зам: Москва—Камчаткадахи Петропавловск гэhэн маршрудаар ниидэхыень заба.

1936 оной июлиин 20-до, Чкалов болбол Байдуков ба Беляковтой хамта, Москваhаа улаан далита самолет дээрэ hуужа сталинска маршрудаар ниидэбэ.

Энэ ниидэлгые гайхамшаг hайнаар дүүргэhэнэйнь түлөө нүх. Чкаловта ба тэрэнэй хани нүхэдтэ Советскэ Союзай Геройн нэрэзэргэ олгогдоhон байна. Дэлхэйн удхашанартай түрүүшын илалта туйлаhанайгаа hүүлээр, нүх. Чкалов болбол Хойто полюс дээгүүр Америка ниидэжэ хүрэхые хүсэбэ.

1937 оной июниин 18-20 үдэрнүүдтэ Чкалов болбол мүн Байдуков ба Беляковтой хамта, фюзеляж дээрээ «Сталинска маршрут» гэhэн бэшэгтэй нэгэмоторто самоледто hуужа, Москва—Хойто полюс—Америкын Холбоото Штадуудай маршрудтайгаар героическа ниидэлгэ хэбэ. Энэ ниидэлгэ болбол советскэ авиациин туйлай ехэ дэбжэлтэнүүдые ба сталинска летчигуудай баатарлигые тодоор харуулhан байна.

1936 ондо ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй шиидхэбэреэр, Чкалов болбол Ленин—Сталинай партиин зэргэдэ абтаа hэн. Советскэ арад тэрэниие 1937 ондо СССР-эй Верховно Советтэ депутат болгон hунгаhан юм.

Аюулта ушарал тудажа, агууехэ летчигые советскэ арадай бүлэ соохоо таhалба. Чкалов болбол 1938 оной декабриин 15-да шэнэ самоледые шалгажа ябаха зуураа, гэнэтын аюулда дайрагдажа наhа бараhан байна.

Валерий Павлович хадаа өөрынгөө бүхы хүсэ шадалые, баялиг опыдые, эрдэм ухааниие эхэ орондоо алба хэхэ ябадалда зорюулhан байгаа. Советскэ арадай инаг геройн тухай, сталинска авиациин омог бүргэд тухай дурасхаал хадаа советскэ хүнүүдэй зүрхэндэ хэзээшье унтархагүй. Тэрэнэй образ болбол баатарлиг зоримгойн, героизмын ба Ленин-Сталинай агууехэ партида эсэстээ хүрэтэр преданностиин толотемо жэшээ болоно

---

hҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

США-hаа самоледуудые гаргалга

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). США-гэй худалдаа-наймаанай министерствын мэдээнэй ёhоор, самоледуудые ба авиационно түхеэрэлгэнүүдые газаа тээшэнь худалдалгаар байгша оной октябрь соо 31 үлүүтэй миллион доллар абаhан байна. Энэ хадаа энэ жэлэй сентябрь hарынхиhаа 36 проц. ба нёднон жэлэй октябрь соо газаа тээшэ худалдагшаhаа 93,7 проц. дээшэ болоно.

hаеын сагай торшо соо 335 самоледууд, тэдэнэй тоодо 2 гидросамолет газаа тээшэ худалдагдаа. Худалдагдаhан самоледуудhаань Англи — 177-е ба Канада—102-ые абаhан байна. Мүн тэрэшэлэн октябрь соо 648 авиационно моторнуудые ба 5 миллион. долларта хүрэтэр самоледуудай элдэб хэрэгсэлнүүдые хариин гүрэнүүдтэ худалдаба. Эдэ зүйлнүүдые худалдалгаар Англида —20 млн. үлүүтэй, Канада—5,5 млн., Китадта—2.337 мянга ба Урда Америкэдэ—1 млн. доллар хүрэбэ Энэ жэлэй 10 hарын торшо дотор США болбол 252.868 мянган долларта хүрэтэр самоледуудые газаа тээшэ худалдаhан байхадань, үнгэрэгшэ жэлдэ мүн иимэ сагай торшо соо 81.263 мянган долларта худалдаhан байна

Марксизм-ленинизмын үндэһэ һууринуудые шудалалгаар «отлично» сэгнэлтэнүүдые туйлагшад—Бурят-Монголой Пединститудай III курсын студентнэр (зүүн гарһаа): Е. Шульгина, М. Радионов, Малаков, С. Абрамзон, М. Пивоваров, П. Бадмаев, М. Мангадаев; араталада: Пляскин, Ильюшкин, Левчук ба Сажинов. П. Новиковай фото.

ШАДАМАР ХҮНҮҮДЫЕ—МАЛАЙ БЭШЭЛГЭДЭ

Бэшэлтын эхилтэр миил хахад һара үлэбэ. Энэ болзор соо малай бүхэсоюзна бэшэлгэдэ бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэри түгэсхэгдэхэ ёһотой.

Тиин, тус бэшэлтые бага ба бараг хэрэгтэ тооложо, тэрэнииие хэрэгсээхэгүй ябадалнууд зарим тээ үзэгдэнэ. Иволгын (инструктор н. Башанов), Заиграйн (инспектор нүхэр Мигулян), Кабанскын (инструктор нүхэр Каргапольцев), Селенгын (инструктор нүхэр Ковшин) аймагуудта бэшэлгэ хэхэ хүнүүд мүнөө хүрэтэр үшөө бүрин томилогдоогүй байна. Иволгын аймагай колхозууд болбол 35 бригадануудые томилон олохо ёһотой аад, миил нэгыэнь эмхидхэбэ. Заиграйн аймаг дотор ойлтууламжын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр табигданхай. Эндэ бэшэлтын комиссинуудта туһаламжа үзүүлхэ аяар 35 бригаданууд байгуулагдаагүйһөө байтатай, нэгэшье счетчик аймгүйсэдкомоор баталагдаадүй байха юм.

Пёднон жэлэй малай бэшэлтые үнгэргэлсэһэн, энэ хэрэгтэ дүршэлтэй хүнүүд колхозуудта бии. Тиимэ колхозниггуудые бригадануудай составта олоор оруулха шухала.

Малай бүхэсоюзна бэшэлгые һайнаар үнгэргэхын тулада тэрээндэ эрхим бэлэдхэл хэрэгтэй. Мүнөө бүхы бэлэдхэлгын хүдэлмэринүүдые дары шиидхэжэ, жэл ерэхэ тудам улам олошоржо байгаа адуу малайгаа тоо бүридхэлые тодо һонор ба гүйсэд зүбөөр үнгэргэхын түлөө тэмсэхэ ёһотой.

Е. ИВАНОВА.

Хүдөөажахын банкда

Энэ жэлэй 11 һара соо Хүдөөажахын Банкын Бурят-Монголой конторо болбол республикын колхозуудта хоёр миллион зуун хорин зургаан мянган түхэриг удаан болзоройн зээли тарааба. Тэрэ тоодо артельнүүдэй фермэнүүдые адуу малаар бүридүүлхын тулада, нэгэ миллион 258 мянган түхэриг ба мал ажалай барилгада зорюулан 528 мянган түхэриг үгтэһэн байна.

***

СССР-эй центральна областьнуудһаа нүүжэ ерэһэн колхозниггуудта гэрбайрануудые барихын ба худалдан абахын тулада, энэ оной декабриин 1 хүрэтэр хамта хоёр миллион 783 мянган түхэриг удаан болзоройн зээли үгтэбэ. Тэрэшэлэн, таруу һуудалтай колхозниггуудые колхозойнь шэнэ центр дээрэ нүүлтэн түбхинүүлхын зорилгоор, 188 мянган түхэриг һомологдоо.

***

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба СССР-эй СНК-гэй 1940 оной сентябриин 7-ой шиидхэбэриин ёһоор, промышленна предприятинуудай дэргэдэ туһалбариин ажахынуудые эмхидхэлгэдэ үгтэхэ кредит нээгдэбэ. Предприяти бүхэндэ дундаа жэшээгээр 100 мянган түхэриг үгтөө. Зүгөөр, Улан-Удын ПВЗ, Шэлэй завод ба бусад энэ зээлеэр абаһан мүнгэеэ имагта муугаар хэрэглэнэ.

***

1940 оной 11 һарын торшо соо колхозуудай хубаагдахагүй фонднуудай счедууд дээрэнь 11 миллион 234 мянган түхэриг мүнгэн зөөри оруулагдаба. Энэ хадаа нёдноной хиһоо 4 миллион түх. шахуу үлүү болоно. Кабанскын, Иволгын ба бусад аймагуудай колхозууд артелиин уставай 12-дохи статьяе гүйсэдхэн, хубаагдахагүй фонднуудые байгуулха ба хадагалха тушаа хуулиие наряар сахина, гэбэшье, мүн зарим колхозууд энэ заабариие бүдүүлигээр хазагайруулдаг.

***

1940 оной декабриин 1 хүрэтэр манай республикын колхозууд гүрэнһөө зээлеэр абаһан мүнгэеэ бусаажа, 3 миллион түхэриг банкда оруулаа. Миил хэдэн артельнүүд гүрэндөө бусааха мүнгэеэ түлөөдүй. Тэдэниие нэрэлбэл: Хориин аймагай, Кульска сельсоведэй, Ворошиловай нэрэмжэтэ ба Дунда-Худанай сомоной, Молотовай нэрэмжэтэ колхозууд болоно.

Жэмэстэ модонуудай сортнууд тухайда

Хүдөө нютагта сад тариха ба ногоо руулга хэхэ, жэмэстэ модонуудые тарилгаар туршалга үйлэдхэ ба эдэ бүхы хүдэлмэридэ большевистскэ гүрим бии болгохын зорилгоор БМАССР-эй Совнарком болбол жэмэстэ модонуудай сортнууд ба тэдэнэй нэрынь списогые батална.

Колхозуудта сад тарилга ба ногоо руулга хэхэ кадрнуудые бэлэдхэхын тулада 1941 оной январь һара соо тусхай курс үнгэргэгдэхэнь.

ШЭНЭ СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУД

Карело-Финскэ ССР

(Справка)

СССР ба Финляндиин хоорондо баталагдаһан мирнэ договорой ёһоор, энээнэй урда тээ Финляндиин мэдэлдэ байһан Карельскэ перешеек, Виипури (Выборг) городтоёо, Выборгскэ залив бүхы аралнуудтаяа, Ладожско нуурай баруун ба хойто эрьенүүд: Кякисалми (Кегсгольм), Сортавала (Сердболь), Суоярви городуудтаяа, Меркярвиһээ зүүлжээ байһан газарынь Куолоярви городтойгоо барандаа Советскэ Союзда ороһон байха юм.

Карелиин ажалшадай дура хүсэлыень хангахын тулада ба национальностьнуудай сүлөөтэ хүгжэлтын принципые хүтэлбэри болгон, СССР-эй Верховно Советэй VI Сесси болбол 1940 оной мартын 31-эй үдэр историческа закон баталһан байгаа. Тэрэнэй ёһоор, Ленинградта тон дүтэ байһан нэгэ баахан газарһаа бэшэнь бүхы территоринь Карельскэ АССР-эй составта үгтэжэ, тэндэ Союзна Карело-Финскэ Советскэ Социалистическэ Республика шэнээр тогтоогдоһон байна.

Карело-Финскэ ССР — угаа баялиг республика мүн. Тэрэнэй нилээд ехэ газарынь ой модоор бүрхөөгдэнхэй. Республикын хүбшэ тайга соонь нэгэ миллиардһаа үлүү кубометр үнэтэ модонууд ургажа һууна. Тэндэхи түргэн урасхаалта гол гориходынь 10 гаран миллиард киловатт, тон хямда электроэнерги үгэжэ шадана. Карело-Финскэ республикын газар соонь хэмгүй ехэ малтууриин зүйлнүүд бии гэбэл: диабаза, шпат, кварцит, гранит, мрамор, слюда, түмэр, цинк, туулган, зэд, сагаан мүнгэн, молибдэн, барит, тон үнэтэ ба шухаг титана-суранзата руда г. м. Ганцахан Пудожгорско гэжэ газарта тиимэ руда аяар 200 миллион тонно олдоһон байна. Хэдэн арбаад мянган нуур ба гол гориход соонь элдэб янзын загаһан элбэг.

Эдэ бүхы барагдашагүй ехэ баялигынь хэдэн зуун жэлдэ ойроо хүртэнгүй хэбтэбэ. Ородой агууехэ эрдэмтэ Михаил Васильевич Ломоносов болбол хойто зүгтэхи байгаалиин баялигууд тухайда хэлэхэ зуураа, иигэжэ гашуудалтайгаар мэдүүлээ һэн: «...тэндэ баялигуудай дээжыень бэдэрхэ хүншье үгы. Металлнууд ба минералнууд өөһэдөө газаамнай орожо ерэхэгүйл. Тэдэниие бэдэржэ олохын тулада, нюдэнүүд ба гарнууд хэрэгтэй». Теэд хаанта засагта тиимэ нюдэншье, гаршье байгаагүй.

Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин һүүлдэ Карелидэхи байгаалиин баялигыень түсэбтэйгөөр эдлэжэ эхилээ. Карелидэ советскэ засаг тогтоһон сагһаа хойшо, эндэ томо социалистическэ промышленность байгуулагдаа. Хэдэн олон шэнэ предприятинүүд байгуулагдаа, промышленностьдань тон шэнэ һалбаринууд бии болоһон байна: саарһа—целлюлозын, слюдын, шулуу малтууриин, сана дархалалгын, пекетно-помольно ба бусад.

Зүбхэн лэ һүүлэй арбахан жэлэй торшо соо электроэнергиие гаргалга 6.950 киловаттчаһаа, 125 миллион киловаттчас хүрэтэр нэмэбэ.

Советскэ засагай ашаар ой модоной промышленность танигдашагүй болотороо шэнэдхэн байгуулагдаа. 1939 ондо республика дотор 13,6 миллион кубометр модон бэлэдхэгдээ, энэнь революциин урда тээхиһээ 8 дахин ехэ болоно.

Республика дотор 956 артель эмхидхэгдээ, бүхы таряашадайнь 95,7 процент колхоздо хамтаранхай, бүхы тарилгынь 99,7 процент колхозуудта хабаадана. Карело-Финскэ ССР-эй хуушан районуудта тогтоогдоһон 27 машинно-тракторна станцинууд болбол 56,9 мянган гектар таряалантай газарһаа 48 мянгыень трактор ба машинаар элдүүлнэ.

Шэнэлэгдэһэн газар дээрэ

ЧЕРНОВИЦЫ, декабриин 11. (ТАСС). Глыбовскын районой, Горбовцы селогой һунгагшадай суглаан дээрэ таряашан нүх. Гуцуляк иигэжэ хэлэбэ:

—Би хадаа өөрынгөө үеые дарлалта доро үнгэргэбэб. Зол жаргал гээшые үзэнгүйгөөр үнгэрөөшэхэмни байна гэжэ һанагша һэм. Тиин, бидэнэр ганцахан мүнөөл хүнэй бодото ажабайдалые үзэжэ байнабди.

Гуцуляк болбол гектарай дүрбэнэй нэгэ хуби газартай һэн. Үхибүүдээ эдеэлүүлхэ стаканшье һүн гэр соонь байдаггүй бэлэй. Советскэ засагай тогтоһонһоо хойшо үнгэрһэн табан һара соо Гуцуляк гэгшын байдалда ба мүн Хойто Буковинын хэдэн мянгаад үгытэй таряашанай байдалда, ямар ехэ хубилалтанууд болооб. Гуцуляк хадаа гектар хахад шахуу таряалантай газар, үнеэ, морид, тоног, тэрэгэ ба мүн хубсаһаяа хэхэ сундуктайшье болоһон байна...

Хүдөөгэй алишье кооператив соо оробол, арадзоной байдалда болоһон энэ туйлай ехэ хубилалтануудые харахат. Черновицын областиин хүдөө нютагуудахи магазинууд аяар таба дахин олон болоһон байна. Глыбовскын райондо дүрбэн һарын торшо дотор 3000 метр торгон худалдагдаһан байха юм.

Селогой зонууд торго абана гэжэ энээнэй урда хэзээшье дуулдагшагүй һэн. Энэ хадаа урдань зүүдэндэшье ородоггүй байгаа.

Нюур угаадаг мылэ болбол гоёлгын зүйлдэ тоологдодог һэн. Мүнөө тэрэниие буляалдажа абанад. Нэгэ заахан район дотор 4 һарын торшо соо 45 мянган хэһэг ажахын мылэ худалдагдаһан байна. Урдань таряашад болбол хубсаһаяа үнэһөөр угаадаг һэн.

Глыбовскын районой хүдөөгэй магазин болбол румынска боярнуудай засагай үедэ худалдадагһаа найма дахин үлүү эд бараа дүрбэ һарын торшодо худалдаһан байна. Энээнһээ гадна, хэдэн арбаад мянгаад таряашад городһоошье эд бараа абадаг байха юм.

Мүнөө гэрнүүд дотороо керосинай лампануудые носооно. Урдань энэ болбол эгээн үсөөхэн айлнуудта байгша һэн. Ехэнхидээ село болбол харанхыгаар һуугша бэлэй.

Шэнэлэгдэһэн газар дээрэхи селонуудай ажабайдал мүнөө булаг мэтэ бурьялан хүгжэнэ. Советскэ гражданин байха жаргалаа олоһон хүнүүд болбол һунгалтын үдэрые мүнөө ехэ омогтойгоор хүлеэнэд.

Һунгалтын урда тээхи суглаанууд дээрэ таряашадай хэлэһэн үгэнүүд болбол дүлэтэ патриотизмын мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй байна.

—Манай селогойхид болбол советскэ засагай түлөө өөһэдынгөө голосые үгэхөөр бэлэн байхаһаа гадна, харин аминаһаяа үгэхөөр бэлэн,—гэжэ Вочинец селогой таряашан Федорчук гэгшэ мэдүүлбэ.

Англо-германска дайн

ГЕРМАНСКА МЭДЭЭСЭЛ

БЕРЛИН, декабриин 12. (ТАСС). Германска информационно бюро мэдээсэнэ: декабриин 11-нэй һүни германска авиациин томохон хүсэнүүд урда ба центральна Англиин сэрэгэй объектнүүдтэ добтолго хэбэ. Англиин урда эрьенүүд шадарай хэдэн олон городууд бомбодогдоһон байна. Нилээдгүй ехэхэн түймэрнүүд болоһониие тэмдэглэгдэбэ. Дайсанай дүрбэн самолет унагаагдаа. Германиин 2 самолет һурагтүйгөөр хосорбод. Үсгэлдэр германска авиаци хадаа Англиин худалдаанай хоёр суднануудые ехээр гэмтээбэ. 2000 тонно тоннажтай худалдаанай нэгэ пароход ба нэгэ танкер шэнгээгдэһэн байна.

АНГЛИИН МЭДЭЭСЭЛ

ЛОНДОН, декабриин 12. (ТАСС). Англиин авиациин министерствын коммюнике соо мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, германска авиаци болбол декабриин 11-нэй һүни центральна Англиин городуудай нэгэндэ добтолго хэбэ. Тэдэнэр хадаа бүхэли һүниндөө нэгэ лэ городые бомбодожо, хэдэн олон газарта түймэрнүүдые үүсхэһэн байна.

Англиин бусад районуудта дайсанай авиациин добтолгонууд ехээр болоогүй.

Англиин самоледууд болбол рейнскэ провинциин промышленна предприятинуудые бомбодобо.

АМЕРИКАНСКА МЭДЭЭСЭЛ

НЬЮ-ИОРК, декабриин 12. (ТАСС). Таймс агентство Нью-Иоркдо мэдээсэнэ: декабриин 11-нэй һүни сагай уларилай хэды зохид һайн байбашье, германска авиаци хадаа тон бага эдибхи гартаба. Ливерпуль дээгүүр, урда Уэльсиин зарим пунктнууд дээгүүр германска самоледууд үсөөхэн үзэгдэһэн байна.

Ассошиэйтед пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, дайсанай самоледууд болбол һүүлэй хоёр үдэртэ Лондониие дахин бомбодожо захалба.

ИТАЛЬЯНСКА МЭДЭЭСЭЛ

РИМ, декабриин 12. (ТАСС). Итальянска командованиин мэдээсэл соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

Греческэ фронт дээрэ дайсанай хэдэн атаканууд гэдэргээ сохигдобо. Пленнигүүд ба автомат буунууд абтаба. Итальянска авиаци болбол Боров райондохи дайсанай сэрэгүүдые бомбодожо ба Патр заливта байгаа пароходуудые атакалһан байна.

Хойто Африкада сэрэгэй ябуулганууд үргэлжэлэгдэһөөр. Үсэгэлдэр Сиди-Бараниһаа баруугаар шанга тулалдаанууд болобо. Дайсан хадаа угаа ехэ гээгдэл ба материальна хохидолнуудые үзэбэ. Мүн Италиийншье талаһаа гээгдэлнүүд ехэхэн бии.

Англо-египетскэ Суданай хилэ дээрэхи итальянска патрульнууд дайсаниие гэнэтэ атакалан, тэрэниие үгы хэбэ. Тессениин ба Эритрейн райондо дайсанай нэгэ хэдэн танкнууд ба 5 хүягта машинанууд болбол Италиин сэрэгүүдэй ара талада нэбтэрэн орохые һэдэһэн болобошье. тэдэнэр гэдэргээ сохигдоһон байна. Дайсанай нэгэ самолет унагаагдаба.

Кизимайо райондо ябаа английска нэгэ крейсер хадаа итальянска Сомалиин нэгэ городые хэды дахин буудабашье, хохидол үзүүлбэгүй. Эрье шадарай батарейнүүд тус крейсерые буудажа, намнаба. Дайсанай самоледууд Эргейсса ба Эль Уахые бомбодоһон байна.

СЭРЭГЭЙ ХЭРЭГТЭ САНЫН УДХАШАНАР

Үбэл дай хэхэдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ хүшэр байдагынь мэдээжэ. Энээнһээ боложо, урдань үбэлэй үедэ сэрэгэй ябуулганууд зогсоогдодог байһан юм. Үбэл болоходо, ехэнхидээл позиционно дайн үргэлжэлдэг байгаа. Арминуудынь хоёр тээһээ бэхилһэн позицинуудые эзэлжэ, хабар боломсоор сэрэгэйгээ ябуултые дэлгэрүүлхын тулада хүсэнүүдээ нөөжэ һуудаг һэн.

Зүгөөр, энэ хадаа урданай арга болоно. Мүнөө сагай условинуудта сэрэгэй ябуулгые богонихоншье болзор соо һуладхаад байбал, дылдэлгэдэ хүргэхэ байна. Тиимэ ушарһаа, ажана амгалан байха үедөө алибүхы аргануудые элирүүлхэ, жэлэй дүрбэн сагта илгадгүй ба ямаршье дайнай оршомбайдалда хамаагүй тулалсахаар добтолхы хэрэгсэлнүүдые эртээнһээ бэлэдхэ шухала. Тэдэ хэрэгсэлнүүдэй нэгэниинь—сана болоно. Санын частьнууд болбол бусад элдэб сэрэгүүд шэнгеэр гүнзэгы саһанда һаатадаггүй, харин замгүй газараар ба ябаган хүнһөө 2-3 дахин түргөөр ябаха аргатай ушарһаа, гэнтэ ба эршэмтэйгээр добтолжо шадаха байна.

Санын частьнуудай эршэмтэ добтолгонуудые, илангаяа санашадай дайсанаа гэнтэ добтолхо үедэнь юуншье сухарюулха аргагүй байһан тухайда хэдэн олон жэшээнүүдые дайнуудай түүхэ харуулна. Сана хадаа үбэлэй сагта түргөөр, шэмээгүйгөөр ба мэдэгдэнгүйгөөр дайсанай ара таладань гараха гол шухала хэрэгсэл болоно.

1921 ондо, ара талаһаань гэнтэ орожо, сагаан финскэ штабые һамна сохиһон Тойво Антикайненай санын отрядай баатаршалга бүгэдэндэ мэдээжэ. Тэрэшэлэн, Ленинградтахи Лесгафтын нэрэмжэтэ физическэ культурын институдай санын отрядай ябуулганууд нилээд ехэ үлигэр жэшээ харуулаа. Ганцахан бүлэг санашад болбол сагаан финнүүдэй ара таладань саана орожо, тэдэнэй штабые добтолһон ба тэдэндэ шанга сохилто үгэһэн байха юм.

Хэрбээ, разведкэ ябуулгаяа түргөөр хээд, дайсанай байһан газар оруу гүнзэгыгөөр нэбтэрэн ороод, өөрынгөө шэнжэлгэ тухайда мэдээе түргөөр хүргөөд байха бүринь, дайшалхы шиидхэбэри зүбөөр гаргагдаха ба дайшалхы операци амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байна. Иимэ ушарһаа, санаар ябадаг разведчигүүдээр хангагдаһан сэрэгүүд хадаа өөрынгөө дайсанһаа үлэмжэ хүсэтэй болодог.

Һайнаар хүдэлмэрилдэг хэлхеэн, разведкын мэдээ асаралга, захиралта дамжуулга г. м. хадаа дайшалхы ябуулгын амжалтада ехэ удхашанартай. Алибүхы техническэ хэлхеэн болбол заабол хүнүүдээр дамжуулалгые хэрэглэдэг, заримдаа бүхы техническэ холбоон хүнүүдээр һэлгэгдэхэ ушар гарадагые опыт харуулба.

Үбэлэй сагта элдэб машинануудаар ябаха болоходоо, заабол харгы зам дагаха ушартай болодог. Авиаци ба радиое ходо холбоондо хэрэглэхэ аргагүй байдаг. Амиды холбоон хадаа ехэнхидээ ябаган хүнүүдээр гү, али санашадаар эмхидхэгдэжэ шадагдаха байна.

Эрхим санашадтай ба санын подразделенинүүдтэй частьнууд хадаа гэнтын добтолгоһоо өөрыгөө хамгаалалгые бүри һайнаар хангана. Тэдэнэр болбол дайсаниие саг дары ажаглаха шадабаритай ба габшагай харуулые холуур тойруулан табидаг. Гадна, санын отрядууд болбол дайсанайгаа ара таларуу саг үргэлжэ добтолго хэдэг байха юм. Дайсан хадаа сэрэгэйнгээ ехэнхи хубииень байһан газарайнгаа тылые хамгаалалтада табиха баатай болодог, тиин хүнүүдэйнь даабари нэмэжэ, тэдэнэй амарха сүлөөнь барагдадаг.

Санын отрядууд болбол дайсанай ара таларуу, тэрэнэй штабуудта, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдтэ ба транспортда сагүргэлжэ добтолходоо, дайсанаа хүлхеэхэһээ гадна, мүн тэрэнэй хүсые һуларуулдаг. Энэ хадаа сэрэгүүдэй ниитэ амжалтадань туһалалсана.

Энээн дээрэһээ тобшолол гаргахада: үбэлэй условинуудта дайлалдажа байһан армида, санаша бүхэн хадаа, санаар ябажа шадахагүй хүнтэй сасуулха болоо һаа хэды дахин үлүү шухала болоно.

Санын частьнуудай тактикын шухала илгаань юуб гэхэдэ, тэдэнэр хадаа эршэмтэйгээр ба гэнтэ добтолдог; урдаһаань бэшэ, харин ехэнхидээ дайсанайгаа хажуу талаһаань, ара талаһаань, ба зам дээрэнь гэтэжэ байгаад сохидог.

Өөрынгөө бэзаһаа, частьһаа таһаржа, холуур ба удаан саг соо ябаха ушар санашадта ходоло шахуу тохёолдодог. Энэ хадаа бэрхэшээл ба заримдаа хүреэлэлгэдэ орожо болохоор аюул ушаруулдаг. Иимэһээ, санаша бүхэн ямаршье условидо түргэн габшагайгаар, эрид зоримгойгоор хүдэлхэ, элдэб бэрхэшээлнүүдые дабажа шадаха ёһотой. Тэрэ хадаа бүхы талаараа хатуужаһан ба шииираг боец байха ёһотой.

Сагаан финнүүдтэй байлдаанай фронт дээрэ һайндуураар ошогшодһоо—һайн ба эрхим санашадһаа бүридэһэн манай хэдэн подразделенинүүд хадаа дайнай ябуулгын түрүүшын үдэрнүүдтэ улаанармеецүүдэй подразделенинүүдһээ хожомдодог байгаа. Тэдэнэр санаар ябахадаа улаанармеецүүдһээ үлэмжэ шадамар байбашье, зүгөөр, улаанармеецүүдтэ адли тиимэ хатуужалгүй байба. Харин, хэдэн үдэр фронт дээрэ ябаад байхадаа лэ эдэнэр эрхим санашад шангадаа һэн.

Иимэ дээрэһээ, санаша бүхэниие эрхим хатуужалтай, дасалтай ба тэсэмгэй болгохын түлөө ба дайнай ябуулгын эгээн орёо байдалда санашадые эртээнһээ бэлэдхэхын түлөө, мүнөө физкультурна организацинуудай бүхы хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха хэрэгтэй. Һуралсалда хүндэшье һаа, походто хүнгэн—гэһэн суворовско принципые мартажа болохогүй.

Гадна, санаша бүхэн дүйтэй ба мэргэнээр буудажа һураһан байха ёһотой.

Нилээд олон физкультурнигүүд болбол гранатые 20-25 метртэ «хэбтээд» шэдэлгы тон һайн ба саада заханьгэжэ мүнөө болотор тоолодог байна. Зүгөөр, мүнөө армида хэрэглэгдэжэ байгаа шэнэ заабариин ёһоор, улаанармеецүүд хэбтээд шэдэхэдээ, 40-45 метртэ хүргэнэ. Иигэжэ граната шэдэгшэ хадаа дайсаниие өөртөө дүтэлүүлэнгүйгөөр 50 метртэ уттажа, һамна сохино. Гранадые 15-20 метртэ шэдэдэг хүнүүд дайсантай ушарбал, амиды гараха найдабаринь багахан байдаг. Иимэһээ, санашад, илангаяа разведчигүүд болбол гранатые эрхимээр шэдэгшэд байха ёһотой.

Тэрэшэлэн, саные ямаршье условинуудта эрхимээр хэрэглэжэ шадаха хэрэгтэй: хада уулатай ба ой модотой газараар ябажа шадаха, хада өөдэ гараха ба хадаһаа бууха, санаар һүрэхэ ба гэнтэ дайралдаһан торгуулинуудые дабажа шадаха, ойрын түргэн дабшалгада ба арбаад километрын зэргын ябадалда тон шадамар байха ёһотой. Энэ хадаа боецын санын бэлэдхэлэй үнэһэ һуринь болоно. Тэрэшэлэн, мориной, мотоциклын ба автомашинын хойноһоо санаар дагажа һураха шухала.

(Үргэлжэлэлынь удаадахи номерто)

Харюусалгата редактор Р. БИМБАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Каландарашвили, 19. Телефоны: редактора — 3-23; секретариата — 3-44; отделов партийной жизни, агитации и пропаганды — 7-55 (2зв.); экономического отдела—7-55; отдела писем—5-07; дежурного по редакции—5-07. Н—4233 Типография НКМП БМАССР.